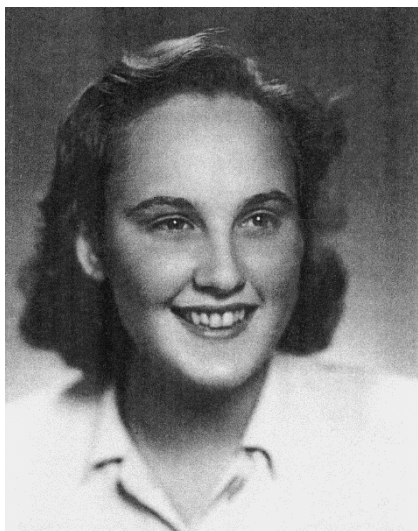

Třináctiletá Doris Grozdanovičová žila v Brně a v tercii musela přerušit studium na českém gymnáziu: „*Já nepocházím z žádné ortodoxní rodiny, ale najednou jsem jako Židovka nesměla chodit dále do českého gymnázia.*“

Měla štěstí, že v Brně se nacházelo jediné židovské gymnázium v celém Protektorátě a Doris ještě necelý rok studovala tam. Ani toto gymnázium se však uzavření nevyhnulo. Její rodinu také vystěhovali z krásného bytu a přestěhovali je do jiného ve špatné brněnské čtvrti.

„*Bydleli jsme spolu s dalšími dvěma rodinami v jednom bytě a mysleli jsme, že nic horšího nemůže být, což ovšem byla iluze.*“

Protižidovských nařízení rychle přibývalo, Doris dokázala snést nošení židovské hvězdy i zákaz vycházení. Nejbolestnější se jí dotklo jiné

nařízení:

„*Mě úplně nejvíc zasáhlo, že jsem přišla o milovanou kočku. Dodnes, když o tom mluvím, tak brečím. Museli jsme všechno odevzdat, a to včetně domácích zvířat.*“

Policejní nařízení o povinném označení Židů starších šesti let žlutou šesticípou hvězdou začalo po vzoru Německa platit na českém území v září 1941. Na jeho zavedení vzpomínal Jan Spira, který žil s rodiči v Plzni:

„*Žlutá hvězda na prsou bylo Kainovo znamení. Lidé se od nás dost často odvrátili. Naši staří známí nás najednou nechtěli znát. Rodiče zakazovali svým dětem, aby se se mnou stýkaly. Dnes si říkám, že to asi nebylo dáno jejich antisemitismem, ale spíše strachem, aby nebyli označeni za přátele Židů. Ovšem na druhé straně se našli lidé, kteří nám naopak pomáhali. Sousedé z domu, kde jsme bydleli, mě zvali každý den na oběd.*“

Jan Spira a jeho tatínek měli jako Židé zmenšené přiděly jídla – potravinové lístky pouze na chléb a brambory.

„*Maso a tuky jsme měli z maminčiných potravinových lístků. To ale nestačilo, a tak maminka musela dělat to, co se nesmělo. Šmelila. Měnila šperky za jídlo. Všechno, co mělo ve válce nějakou hodnotu, směnila za jídlo. Mě opravdu zachránilo, že jsem po dlouhou dobu chodil k sousedům na oběd.*“

Dvousečnost situace po zavedení povinnosti nosit hvězdu popsala také Anna Hyndráková z pohledu tehdy třináctileté slečny:

„*Do té doby jsem byla vychovávána, že když potkám známou paní, tak pozdravím. A teď mi maminka řekla: ‚Teď nezdrav nikoho, kdo nemá hvězdu, nesmí se s tebou bavit.‘ Někdo to překročil a maminku pozdravil. Někdo ji jako by neviděl, někdo přešel na druhý chodník, aby ji nemusel potkat. To nebyl antisemitismus! To byl strach o existenci, protože někdo mohl být někdo, kdo to udal.*“

Anna Hyndráková vzpomínala na tajné projevy sympatií: „*Lidé, kteří nás sice přes den nezdravili, pak v noci třeba tatínkovi strčili do schránky doutník, nebo projevovali sympatie nebo soucit jinak. Ale otevřeně to bylo riskantní. Byli lidé, kteří se nebáli riskovat, a byli takoví, kteří se báli a považovali to za zbytečné. To byla velmi složitá situace.*“

Anita Franková vyprávěla o tom, jak přemluvila maminku odložit židovskou hvězdu, aby mohl jít do kina.

„Tenkrát byl velkým hitem film o Boženě Němcové a já ho hrozně moc chtěla vidět. Maminka nakonec svolila a já mohla pro ten večer odložit hvězdu a jít do kina bez ní. Maminka měla jistě velký strach. Bylo to asi strašné, ale myslím, že všechny ty zákazy prožívali rodiče hůře než my děti.“

Více její maminka riskovat nechtěla, a proto Anita nesměla jet na prázdniny za dědečkem do Rychnova, nesměla na normální dětské hřiště.

„Byla jsem smutná, stýskalo se mi po dědečkovi, ale protože jsme měli partu židovských dětí, které se učily doma, navštěvovaly jsme se, chodily jsme si hrát na Vinohrady na hřiště Hagibor, což bylo jediné hřiště, kam židovské děti mohly chodit. Tak nějak jsme si dokázaly svých dětských her v rámci možností nějak užívat a moc nepřemýšlet o tom, co všechno by se nám mohlo stát.“

Zdroj textů a fotografií: [Zdroj: Protižidovská opatření v Protektorátu | Paměť národa \(pametnaroda.cz\)](#)